

BYE BYE SVERIGE

Allsång på Skansen, kusten och mammas köttbullar. Trots starka skäl att stanna i Sverige väljer ekonomer att emigrera. Lockar gör äventyret, främmande kulturer och ett helt annat löneläge. Men du bör veta vad du ger dig in i. Vi har mött tre utlandsekonomer i olika skeden, i ett samtal om längtan, möjligheter och jakten på äventyret.

TEXTER *Kristina Tilvemo*

AV FÖRBUNDETS cirka 25 000 yrkesverksamma medlemmar är 300 registrerade utomlands. Men mörkertalet är stort. En som kommer i kontakt med dem är David Carlsson, ombudsman på Civilekonomerna och förbundets expert på utlandsfrågor och medförfattare till boken *Arbeta utomlands*.

Förberedelser och ett bra kontrakt är A och O enligt honom.

– Det första du bör göra är att fråga dig vilken typ av tjänst det gäller, om du blir lokalanställd eller utstationerad. Det avgör hur du omfattas av det svenska skydds nätet; med försäkringar, pensioner, förhandlingsrätt och liknande.

DU BÖR OCKSÅ TÄNKA IGENOM vad som händer om du inte trivs, eller vill ha kvar tjänsten hemma medan du är borta.

– Det är lätt att stirra sig blind på lönen och en

attraktiv bostad. Däremot ser man inte konsekvenserna om partnern eller barnen inte trivs. Ska du stanna länge så räcker det inte med ett välavlönat jobb, det måste finnas förutsättningar att trivas vad gäller familj, vänner och boende. Det måste funka inom alla delar, både privat, socialt och i arbetslivet, förklarar han.

UPPSKATTNINGSVIS TAR DET FYRA, FEM ÅR att rota sig. Och känslan är att folk i allmänhet gärna provar på utlandsjobb, men sedan vill återvända, berättar David Carlsson som ofta får frågor om utebliven lön, möjligheten att återvända till sin gamla tjänst, och om chefer som utövar »Management by fear« snarare än svenskt medbestämmande.

Bortom kontraktsfrågor och löner är det förstås kulturen och vardagen i länderna som avgör om man trivs och blir långvarig. Möt tre civilekonomer som vet. ■



David Carlsson.

»Ska du stanna länge så räcker det inte med ett välavlönat jobb, det måste finnas förutsättningar att trivas vad gäller familj, vänner och boende.«

DAVID CARLSSON



Eirik Winter, chef för
Citigroup i Norden, London

Trots tuffare klimat har han aldrig ångrat flytten till London

Första tiden blev en chock. Från en romantisk bild av England till arbetsdagar mellan 06.30 och midnatt; med helgjobb och en tvåmånaders baby i ett ruffigt radhus i Londons utkant.

– **VÅRA VÄNNER SA** »Fan, ska ni verkligen göra det här?» och undrade om vi var riktigt kloka. Vi hade just fått en vindsvåning mitt i Stockholm när jag fick erbjudandet, och vår äldsta dotter var bara några månader gammal, berättar Eirik Winter och skrattar åt minnet.

Omställningen var total. Han minns att han frågade sitt team om de brukade gå på puben och ta en öl ibland.

– De stirrade på mig och undrade vad jag var för någon. Det var, förlåt ordvalet, jävligt mycket tuffare än i Sverige och min fru fick ta enormt mycket av allting hemma i början.

– Det fick hon förresten sedan också, för någon

Work-Life Balance existerar inte, förklarar han. I stället handlar det om att gå på 110 procent, hela tiden.

ÄNDÅ HAR DE ALDRIG ÅNGRAT BESLUTET att lämna Sverige. Inledningen av 1990-talet var finansvalparnas era; Gordon Gecko var mannen man talade om och London platsen att befinna sig på.

– Att det blev England berodde på jobbet, berättar Eirik. Jag var på J P Morgan/Chase och när kontoret flyttade från Stockholm följde jag med. Jag var ingen utpräglad anglofil utan mer USA-inriktad. Ändå går det inte att komma ifrån att London är det mest globala stället när det gäller finans. Alla bor där, det är otroligt kosmopolitiskt med rika ryssar, fotbollsstjärnor, araber, finansfolk. Man blir aldrig riktigt klok på det här landet, men man lär sig älska det så småningom.

Närmare ett år tog det innan familjen började komma in i kulturen. I dag känner de sig snarare

SAKNAR LÖJROM OCH KNÄCKBRÖD

- » NAMN: Eirik Winter
- » ÅLDER: 48 år.
- » BOR: I London.
- » FAMILJ: Hustru, fyra barn och två hundar.
- » GÖR: Chef för Citigroup i Norden.
- » UTBILDNING: Civilekonom, inriktning finansiering, Uppsala universitet (1984). Stanford, USA.
- » SAKNAR FRÅN SVERIGE: Löjrom och Vika sekunda knäckebröd.



engelska än svenska, med fyra halv vuxna barn och tjugo års aklimatisering i ryggen.

Blir det svenska eller engelska med barnen?

– Med tjejerna blir det svenska men med grabbarna pratar jag faktiskt mest engelska. Men det blir mycket fotbollssnack med dem och då är det lätt hänt, förklarar han.

– Fotboll, mångfald och en fysisk närhet till Europa är några av fördelarna med London. Dessutom större möjligheter att göra ett bredare jobb, på en större arena, säger Eirik, som under åren gått från J P Morgan till Salomon Brothers, sedermera Citigroup.

SAMTIDIGT HAR HAN BLIVIT investmentbanken trogen, påpekar han, i en bransch som alltid varit lite Premier League med spelare som ledigt bytt uppdragsgivare så fort någon annan betalat bättre.

– Men ett bra råd generellt är att lojalitet lönar sig. Många har satt i system att jobba tre år på varje ställe, men vill man bygga en långsiktig karriär bör man satsa på rätt häst och sitta kvar.

Drömde du om en internationell karriär redan under studietiden?

Det gjorde han nog, medger Eirik, däremot hade han inte förväntat sig att han skulle ha turen att få så bra jobb, och stanna så länge.

– Men det handlar om att vara på rätt plats vid rätt tidpunkt. Min lyckasmed var nog att vi flyttade i samma veva som bankkrisen drog in i början på 1990-talet. Det pågick en refinansiering av banksystemet där Skandinavien var väldigt aktiva, och där fanns pengar att tjäna.

Att återvända till Sverige känns inte aktuellt, förklarar han, även om det nya jobbet som Nordenchef öppnat för möjligheten. I nuläget ser han fram emot att ytterligare lyfta Citis närvaro i Norden, särskilt inom rådgivning och finansiering.

Vad saknar du mest från Sverige?

– Förutom löjrom och Vika sekunda knäckebröd? Kanske det att svenskar inte är så formella, säger Eirik. Över huvud taget är skandinaver populära utomlands, mycket på grund av sin öppenhet och ärlighet.

– Samtidigt kan svenskar ibland vara lite av världens samvete, konstaterar han, trots att vi själva saknar erfarenhet av krig och svält som många andra i Europa.

– Där har vi en del att fundera över. När det gäller insyn i andra kulturer kan vi definitivt bli bättre. ■



FOTO: ISTOCKPHOTO

EIRIKS RÅD TILL DEN SOM LÄNGTAR UT

1 Man måste vara något av en risktagare, kulturen är ofta tuffare än man tror och jobbdagarna längre.

2 Är ni två, se till att båda är överens. Vill du satsa krävs en väldigt förstående partner.

3 Var anpassningsbar. Det blir aldrig riktigt som man tänkt sig, men det går att finna nya vägar och då kan det bli riktigt bra.

Karin Larsson,
Securities Lending Trader,
SEB*, Frankfurt

Frankfurt var en större utmaning

Det var Erasmusåret som banade väg för Tyskland och jobbet som aktiemäklare på SEB i Frankfurt.

– **JAG HAR ALLTID VARIT FASCINERAD** av andra kulturer och människor och visste redan när jag pluggade att jag ville utomlands. Samtidigt kändes Frankfurt som en större utmaning än London, men med samma förutsättningar att jobba med aktier, berättar Karin Larsson.

Första intrycket var överraskande positivt, med stort ansvar från dag ett och ett svenskt sätt att driva de internationella teamen. Förändringen kom snarare när hon började på en avdelning med enbart tyska medarbetare, där sist in måste bevisa sitt värde i gruppen. Ett slags juniorskap, med betydligt mer hierarki och slit för att få status.

– Man kan väl säga att förväntningarna jag hade om tysk hierarki infrias nu. Det var inte helt lätt inledningsvis, men efter ett och ett halvt år har jag lärt känna kunderna och kollegorna och börjat få deras förtroende.

FÖRDELARNA MED TYSK BYRÅKRATI är däremot klara regler och direktiv. Effektiva möten, där högste chefen bestämmer och folk tillfrågas om åsikter i rätt ordning. Uppstår problem talar man med sin chef, som i sin tur går vidare till den som kan lösa problemet.

– Ändå är SEB som bank relativt öppen, förklarar hon. Man duar varandra på svenskt sätt, och som svensk i Tyskland finns förmånen att kunna göra bort sig i det hierarkiska systemet – och komma undan med det.

– Svenskar har bonusfaktor, så är det. Visst händer det att man duar chefer eller kunder



Världsberömd frankfurtare och diktare: Johan Wolfgang von Goethe (1749–1832).

LÄS MER Tänk på detta inför utlandsjobbet

Vi frågade **Kerstin Gustafsson** på Utlandsbosättning AB, ansvarig för rådgivning på föreningen Svenskar i Världen och författare till bland annat *Utflyttnings-*



boken, om vad man bör tänka på inför utlandsjobbet.

1 Det finns inga genvägar, förberedelser är A och O.

2 Se till att i god tid få ett erbjudande som är konkretiserat vad gäller dig själv och familjen.



FOTO: MARTIN STARL

HEMMA I MAINMETROPOLEN

» **NAMN:** Karin Larsson
 » **ÅLDER:** 27 år.
 » **BOR:** Frankfurt am Main.
 » **FAMILJ:** Tysk pojkvän.
 » **GÖR:** Fram till nyligen Securities Lending Trader, SEB.
 » **UTBILDNING:** Civilekonom, inriktning

finansiering, Linköpings universitet 2006.
 » **FRITID:** Resor, skidåkning, golf, musik, det goda i livet.
 » **DRÖMDE OM:** Att jobba med en utmaning har alltid lockat.
 » **SAKNAR FRÅN SVERIGE:** Diskussioner och vår öppenhet.

Annars har Frankfurt oförtjänt dåligt rykte, menar Karin. Det geografiska läget är perfekt, med Paris och alperna på några timmars avstånd, och tvärt emot klichébilden av ett grått Ruhrområde finns en omtumlande livskvalitet.

– På många sätt är det lättare att umgås här. Kostnaden för restaurangbesök är lägre och man går ofta ut och äter med vänner och kollegor. I Sverige delar man upp livet i måndag till torsdag när vi tränar, handlar och städar, och helgen när vi ska ses. Här känns det som om man njuter även under veckorna, och respekten är lite större för andra människor.

TROTS DET HAR KARIN en bas av svenska vänner, och deltar regelbundet i aktiviteter inom Junior Chamber of Commerce, en del av Svenska handelskammaren.

– Ibland är det skönt att träffa andra med samma bakgrund och erfarenheter som kan ge råd om läkare, restauranger, försäkringar och annat.

Vad var svårast som ny i Tyskland?

– Byråkratin och administrationen, konstaterar Karin. Det finns en uppsjö av försäkringar och ett hyresavtal kan ligga på 15–20 sidor. Och skattehanteringen är omöjlig, jag har faktiskt en skatterådgivare vilket nästan är ett måste. Dessutom inser man att vi är väldigt emanciperade i Sverige. Jag har en tysk pojkvän och vi delar lika på allt jobb i hemmet, vilket inte är så vanligt här. På så sätt har han fått det tuffare.

Vad gör du om tio år?

– Då hoppas jag att jag är riktigt framgångsrik och har en lycklig familj. Däremot vet jag inte om jag fortfarande är kvar i Tyskland. Jag utesluter inget land eller chans så länge det innebär en möjlighet. ■

*EFTER INTERVJUN HAR KARIN BYTT ARBETSGIVARE TILL EN INTERNATIONELL INVESTMENTBANK I FRANKFURT.

KARINS TIPS FÖR DEN SOM VILL TESTA TYSKLAND

- » **Våga – det är värt det.** Du växer både ekonomiskt och som människa.
- » **Kontakta andra svenskar innan du reser ut.** Svenska handelskammaren är välorganiserad och det kan vara skönt att träffa folk och hålla någon i handen som kan ge råd.
- » **Ta seden dit du kommer.** Om kulturen är artigare, så anpassa dig.
- » **Missa inte oktoberfestivalen i München eller Karneval i Köln.** I Frankfurt är omsättningen av människor från hela världen stor och det är lätt att lära känna folk.



FOTO: ISTOCKPHOTO

av misstag, men det är ganska välkänt att vi och anglosaxerna gör det, och därför blir vi förlåtna. Och har man väl gjort misstaget brukar man bli erbjuden att fortsätta, berättar hon.

SJÄLV HAR KARIN BÖRJAT LÄRA SIG koderna, även om det ännu efter fyra år finns osynliga trösklar.

– Nyligen insåg jag att man inte går på bio ensam med en manlig kollega till exempel, det ger genast dejsignaler till omgivningen. Här är det betydligt mer uppdelat, killar har killkompisar och tjejer tjejkompisar. I vissa avseenden känns Tyskland ungefär 30 år efter.

3 Stirra dig inte blind på en bra bruttolön, värdera utifrån landets levnadsomkostnader och skattenivåer, kostnader för boende, bilar och skolor etc. Tänk på att det oftast är en inkomst man ska leva på.

4 Se även till övrigt innehåll i kontraktet. Förmåner, försäkringar, pensioner, medföl-

jandes pensionsbortfall. Ett avtal makar emellan vad gäller pensions- och familjerätt kan vara smart.

5 Förbered er noga, se till att hela familjen är delaktig i beslutet att flytta. Det går inte att åka om en inte vill, alla måste vara medvetna om vad man ger sig in i.

6 Hjälp barnen att hålla kontakten med Sverige. Ordna böcker på svenska, se till att de håller kontakten med kompisar och den gamla klassen.
7 Ofta kommer man fort in i det nya och positiva. När vardagen kommer gäller det att veta hur familjen reagerar. Inse att det är en övergående fas,

hjälpas åt att gemensamt ta er igenom och komma vidare.
8 För den som vill hitta andra möjligheter. Svenska konsulatet, ambassaden, Svenska kyrkan, handelskammaren, Svenskar i världen är exempel på organisationer och nätverk som ordnar gemensamma aktiviteter.



Pernilla Bredolt, Material Service Representative, Lufthansa Technik, Oslo

»Här jobbar man mer som ett team«

Största skillnaden är att normmän inte tar fikapauser. I övrigt är det mesta likt, berättar Pernilla Bredolt som landade i Oslo och jobbet på Lufthansa Technik i januari, efter ett halvårs introduktion i Hamburg.

– **NÄR MAN JOBBAR HÄR** så jobbar man ordentligt och det finns över huvud taget inga fikarum. Annars är det väldigt internationellt på min avdelning, med folk från Kina, England, Frankrike och Sverige, och jag känner mig som en i mängden.

Hon tycker att hon snabbt kommit in i kulturen, vilket kan bero på att hon bott utomlands större delen av sitt vuxna liv och är van att flytta. En annan förklaring är att Pernilla inte planerar för mycket, utan tar skillnaderna som de kommer.

– Det viktigaste är att snabbt få in vardagliga rutiner. Självt försöker jag lära känna folk, och i Oslo är det lätt att skaffa sig ett socialt liv. Jag går till exempel och tränar mycket. Dessutom engagerar jag mig i föreningslivet som till exempel Swea (global ideell organisation för svensktalande kvinnor, reds. anm.) och umgås en del med kollegor och andra jag mött.

Vilket på en juldag ledde till att hon fann sin nuvarande bostad, eftersom bordsgrannen visade sig ha en jobbarkompis som behövde hitta en ny hyresgäst.

OCH SVENSKAR HAR GOTT RYKTE.

I nuläget finns många svenskar i landet och att vara arbetskraftsinvandrar har sina fördelar, konstaterar Pernilla, som har EU-reglerad arbetstid på 37,5

timmar i veckan och samma semestervillkor som i Sverige.

Organisatoriskt är det däremot stora skillnader mellan länderna. Mer byråkrati, trots föreställningen att Norge och Sverige är snarlika, och ett offentligt system som tagit tid att sätta sig in i.

– Det gick faktiskt snabbare att fixa bankkonto i Sydkorea där jag jobbat tidigare. Där tog det en vecka, här tar det ett halvår. Samtidigt blir man desto gladare och uppskattar när det verkligen fungerar till sist, säger hon.

Vilka förväntningar hade du på Norge innan du åkte?

– Jag hade inte så stora förväntningar men den upplevelse jag har fått är väldigt bra. Jag har väldigt positiva arbetskamrater och normmän är glada och käcka. De peppar varandra och säger »Bra jobbat!«; det tror jag aldrig jag ens har hört i Sverige. På något sätt känns det som om det är mer egocentriskt där, här jobbar man mer som ett team.

EFTER AU-PAIR-JOBB I USA, utbytesstudier i Singapore och Sydkorea, plus tiden i Hamburg börjar Pernilla känna sig allt mindre hemmastadd i Sverige, berättar hon. Visst finns det fördelar med söndagsöppna butiker, och hon saknar framför allt Göteborg och Västkusten, men i övrigt har hon ingen längtan tillbaka.

– Visst, jag gillar Sverige, men redan under studietiden ville jag ut. Det som lockade var kulturmöten med nya bekantskaper och erfarenheter. Samtidigt tror jag möjligheterna att göra karriär är större internationellt, med en betydligt större marknad, förklarar hon. ■

TRÄNAR FÖR MARATON

- » NAMN: Pernilla Bredolt
- » ÅLDER: 25 år.
- » FAMILJ: Singel. Föräldrar och ett syskon i Sverige.
- » BOR: Oslo.
- » GÖR: Material Service Representative, Lufthansa Technik.
- » UTBILDNING: Magisterexamen, inriktning International Business och marknadsföring, Göteborgs universitet, 2009
- » FRITID: Reser, tränar för maraton i Bryssel och bloggar.
- » DRÖMDE OM: Att jobba internationellt och gärna med flyg.

ATT TÄNKA PÅ INFÖR RESAN:

- » **Acceptera att man gör saker på andra sätt, häng med.** Förstå att du är i en annan kultur, även om det kan kännas ineffektivt ibland.
- » **Det är tufft och tar tid att bygga upp ett nytt liv när du inte känner någon.** Men ingen annan tar tag i ditt liv. Och gå det vägen växer du som människa.

LÄS MER

Lönen högre för återvändare

En ny studie från Saco, »Akademikers utlandserfarenhet och inkomster« visar att utlandserfarenhet lönar sig. Den som återvänder till Sverige tjänar i snitt 7 000 kronor mer än sina kollegor, även om effekten inte slår igenom i offentlig sektor och framför allt gäller män, konstaterar författaren Håkan Regnérr på Saco.

– Det vi kan se är att ekonomer har stor rörlighet och en kompetens som är gångbar internationellt, kanske framför allt inom finansiell ekonomi som är engelskspråkig även i Sverige.



FOTO: ISTOCKPHOTO